

1 ר' יאמר ה' על עובד את תורתו אשר נתתי לפניהם ולא שמעו בקולי ולא הלכו בה: ירמיהו ט יב
 2 כלב נבון תענה חכמה ובקרב כסילים תחזק: משלי יד לב
 3 קטן וגדול שם הוא ועבד הפשי פאדניו: אר"ב ג יט

מוסף רש"י

רש"י אומר וזענא (כתובות קכ). וגדילנא נישבי. מקלע אני ממכרות, דומה לן (ב"ב גב.) אין פוסקין נשכין ליונים (שם). ואריכנא ומתקן אני קליפס. אריכנא לן פוקן. דלמחר נמסכת סוכה (מד.) ארץ או לא ארץ. כלומר מתקן או אינו מתקן (שם). עורא (זו) נמי כפי ערות מלכא לא ארץ ללא למחא (כתובות שם). לא תהא כזאת בישראל. כלומר שלא אומר דבר זה לעולם (שם). בר נפחא. ר' יוחנן דמיקרי בר נפחא ככולא ש"ק, נראה למוי דלכיו על ר' יוחנן הו נפחא ולפי מיקרי בר נפחא, ואי דמפשי בר נפחא על אשטר לך משטר. תמושת על העין (והיון קה).

אמרו חכמים. מי האיש החכם: אמרו הגבילים. אשר דבר פי ה' אליו: שלא זרכו צורפה סחילה. כשהיו עוסקין צמורה לא היו מצרכין לפניה. קרא ימירא דאשכר נתתי לפניהם קח דרש זרכת אשר ה' (ו) (נמן לנו מורת אמת) שהיא לפניו של דברי תורה וכוון דלא מצרכין גלגל דעמייהו שאינה ממנה חשובה להם: **סודע.** מודיע לכל ומתפאר בכמה: **בן עם הארץ.** היינו בקרב כסילים משפחה כסילים: **איספירא בלגנינא.** סלע אחד בלגנינא: קיש קיש קריא. מתקשקש ומשמיע קול ואם היה מלא סלעים לא היה משמיע קול: **מזין מערסא דרבנן.** שלא יכשלו כהנים לעבור עליהן ולהאחיל שלא תארע תקלה על ידי נדיקים: **אינלמא מיניה.** לא יכול למלא מקומה: **ריבנא.** לאתריס. לשון (מ"ק דף טו:) המרביץ שדכו משקה: **רבי חנינא.** בר' חמא: **שדינא כיתנא.** זורע אני זרעוני פשתן: **שדינא.** משליך: **וגדילנא נישבי.** וקולע אני ממנו רשות ומכמורות: **וידינא טבי.** ואני זד כזיין: **ואריכנא מגילתא.** ומתקן אני מעורומיהן קליפס: **וסליקנא למסא.** לנקוט שאין מלמדי תינוקות: **לחמשא יגוקי.** לכל אחד ספרי: **וממינא.** על פה שימא סדרי משנה לשימא יגוקי: **אקרו אהדדי.** לימדו זה את זה מקראות: **ואסנו אהדדי.** לימדו זה את זה סדרו: **לא סהא כואס בישראל.** לא תאמר זאת בישראל: **אמש נראה לי.** בחלוס: **סוקע.** יושב נשיכה של מעלה: **ור' יוחנן אלל ר' חייא לא.** אמרתי אני וכי אין ר' יוחנן רחוי לישב אלל ר' חייא: **דמפרא.** מרבוס דלפדיין: **דמפרא** הו שפיין עיניו. בצקר ראימי את עיניו יפות ולערב ראימי דומות כאלו נשרפו צלור: **אמרי ליה.** אמרתי לו: **דאמרי.** אמרתי לאלהיו: **גוסרשא.** קהדרא: **בוטיטי.** ילולות אישטנלי"ש בלע"ז: **מסני דמר קסמינא.** חוספתא של אדוני שסידרה לששה סדרים אני שונה ממדי. **דר' חייא סדרה למוספתא דלמרי** (בלמ"א) רבי לא שנהא ר' חייא מנא ליה ואמרי"ש כל ממנינא דלא מנינא ר' חייא ור' אושעיא לא תומנו מינה צבי מדרשא: **סקפי צרחמי.** מרביץ בתפלה: **ומייתי למשיח בלא זמניה.** לך אין ניתן לי רשות להעמיד יחד: **יש דוגמאן.** שמהא תפלתן נשמעת: **פולסי.** חבטת מלקות: **שמואל ירחינאה.** הוא שמואל בר אבא חזירו של רב ועל שהיה צקי כבוד העיבור דלמרי' במס' ר"ה (דף כ:): אמר שמואל יכלנא לתקוני כולה גלותא קרי ליה ירחינאה: **אימלי לך סמא.** בתוך העין: **אשטר לך משטר.** אמשח לך ע"ג העין. משטר מטפח" מוליו"ר בלע"ז דלמרי' גבי כותח הבבלי (חומץ האדומי) בפסחים (דף מד.) משטר אשטר מטבל פתו: **גוסהא.** קנה חלול: **סופי צי סדיא.** תחת מראשותיו וזקע כח חזק הסס והולך דרך עלם גולגלתו ומותו עד עיניו: **הוה מלטרע רבי למיסמכיה.** טרח ומתפקס לסומכו לפי שחכם צקי היה כל קי: **ולא הוה מספיעא מילנא.** שהיתה השעה נערפת או לא היו החכמים נאספים: ה"ג

אמרו חכמים ולא פירשוהו אמרו נביאים ולא פירשוהו עד שפירשו הקב"ה בעצמו שנאמר ויאמר ה' על עובד את תורתו אשר נתתי לפניו אמר רב יהודה אמר רב שלא ברכו בתורה תחילה אמר רב חמא מאי דכתיב כלב נבון תנוח חכמה ובקרב כסילים תודע כלב נבון תנוח חכמה זה ת"ח בן ת"ח ובקרב כסילים תודע זה ת"ח בן ע"ה אמר עולא היינו דאמרי אינשי אסתירא בלגנינא קיש קיש קריא אמר ליה ר' ירמיה לר' זירא מאי דכתיב קטן וגדול שם הוא ועבד הפשי מאדניו אטו לא ידעין דקטן וגדול שם הוא אלא כל המקטין עצמו על דברי תורה בעוה"ז נעשה גדול לעוה"ב וכל המשים עצמו כעבד על דברי תורה בעוה"ז נעשה הפשי לעוה"ב ריש לקיש הוה מצוין מערתא דרבנן כי מטא למערותיה דר' חייא איעלמא מינה חלש דעתיה אמר רבש"ע לא פלפלת תורה כמותו יצתה בת קול ואמרה לו תורה כמותו פלפלת תורה כמותו לא ריבצת (ב) כי הו מינצו ר' חנינא ור' חייא אמר ליה ר' חנינא לר' חייא בהדי דידי קא מינצית ח"ו אי משתכחא תורה מישראל מהדרנא לה מפילפולי אמר ליה ר' חייא לר' חנינא בהדי דידי קא מינצית דעבדי לתורה דלא תשתכח מישראל מאי עבידנא אזלינא ושדינא כיתנא וגדילנא נישבי וצידינא טבי ומאכילנא בשרייהו ליתמי ואריכנא מגילתא וכתבנא חמשה חומשי וסליקנא למתא ומקרינא חמשה יגוקי בחמשה חומשי ומתנינא שיתא יגוקי שיתא סדרי ואמרנא להו עד דהדרנא ואתינא אקרו אהדדי ואתנו אהדדי ועבדי לה לתורה דלא תשתכח מישראל היינו דאמר רבי כמה גדולים מעשי חייא אמר ליה ר' ישמעאל בר' יוסי אפי' ממר אמר ליה אין אפי' מאבא אמר ליה ח"ו לא תהא כזאת בישראל אמר ר' זירא אמש נראה לי ר' יוסי בר' חנינא אמרתי לו אצל מי אתה תקוע אמר לי אצל ר' יוחנן ור' יוחנן אצל מי אצל ר' ינאי ור' ינאי אצל מי אצל ר' חנינא ור' חנינא אצל מי אצל ר' חייא אמרתי לו ור' יוחנן אצל ר' חייא לא אמר לי באתר דזקוקין דנורא ובעורין דאשא מאן מעייל בר נפחא לתמן אמר רב חביבא אשתני לי רב חביבא בר סורמקי חזי (ב) ליה ההוא מרבנן דהוה שכיח אליהו גביה דלצפרא הוה שפירן עיניה ולאורתא דמיין כדמיקלין בנורא אמרי ליה מאי האי ואמר לי דאמרי ליה לאלהיו אחוי לי רבנן כי סלקי למתיבתא דרקיע אמר לי בכולהו מצית לאסתכלי בהו לבר מגוהרקא דר' חייא דלא תסתכל ביה מאי סימנייהו בכולהו אזלי מלאכי כי סלקי ונחתי לבר מגוהרקא דר' חייא דמנפשיה סליק ונחתי לא מצאי לאוקמא אנפשיא אסתכלי בה אתו תרי בוטיטי דנורא ומחיוהו להווא גברא וסמיניהו לעיניה למחר אזלי אשתחויי אמערתיה אמינא מתנייתא דמר מתנינא (א) ואתסאי אליהו הוה שכיח במתיבתא דרבי יומא חד ריש ירחא הוה נגה ליה ולא אתא א"ל מאי מעמא נגה ליה למר אמר ליה אדאוקמינא לאברהם ומשינא ידיה ומצלי ומגנינא ליה וכן ליצחק וכן ליעקב ולוקמיניהו בהדי הדדי סברי תקפי ברחמי ומייתי ליה למשיח בלא זמניה א"ל ויש דוגמתן בעולם הוה אמר ליה איכא ר' חייא ובניו גזר רבי תעניתא אחתינהו (ב) לר' חייא ובניו אמר משיב (ב) הרוח ונשבה זיקא אמר מוריד הגשם ואתא מיטרא כי מטא למימר מחיה המתים רגש עלמא אמרי ברקיעא מאן גלי רזיא בעלמא אמרי אליהו אתיהו ואלהיו מחיוהו שתיין פולסי דנורא אתא אידמי להו כדוכא דנורא על בנייהו וטרדינהו שמואל ירחינאה אסייה דרבי הוה חלש רבי בעיניה א"ל אימלי לך סמא א"ל לא יכילנא אשטר לך משטר (א"ל) לא יכילנא הוה מותיב ליה (ב) בגובתא דסמני תותי כי סדיה ואיתסי הוה קא מצטער רבי למסמכיה ולא הוה מסתייעא מילתא א"ל לא לצטער מר לדידי חזי לי סיפרא דאדם הראשון וכתוב ביה שמואל ירחינאה חכים

(6) חכמים קב... (5) (פי פשי' פחדיון לו. ד"ה טבא וכו' דלכיו של ר"י כי על שם יסוף.) (2) (פי חוק' לקמן פו. ד"ה ואחסי.) (7) (פי חוק' לקמן פו. ד"ה אוקמיניהו.) (8) מענית כד. כה... (1) (אלי ז"ל נהר בנו מכל העמים ועי' מספת סופרים פ"ג הלכה טו.) (1) (שמות טו.) (ח) (עירובין כב.) (ט) (מולין קמא.) (1) (פי רש"י.)

הגהות הב"ח

(6) נבי' בר סורמקי חזי ליה (2) שם מותיב ליה גובתא כ"ל וזאת צ' נפחא: (3) רש"י ד"ה שלא צרכי כ"י זרכת אשר בחר בנו ונתן לנו את תורתו שהיא לפנינו:

לעזי רש"י

אישטנלי"ש (אישטנלי"ש). יצוצות. מוליו"ר (מוליו"ר). להרשיה. להשדות.

השוכר את הפועלים פרק שביעי בבא מציעא

פו.

עין משפט
גר מצוה

ח א מ"י פ"ב מהלכות
טומאה פרשת ה' ו'
ט ב מ"י ע"ג הלכה ט:

מוסף רש"י

אם בהרת קדמה לשער
לבן טמא. הלא כתיב
קרא שער לנן צהרת
(בחוברות טו) דשער לנן
מסימני טומאה וכוון
שקדמתו בהרת, דכתיב
וזהו נהפך לנן צהרת (נזח
י"ט. ספק. אם זה קראם אם
זה קראם (סנהדרין טו).
אנפקא. והו' רביעית וכן
שם הל' (גיטין טו).

ה"ג חכים איסקרי רבי לא אסקרי: (ס) ספרא דאדם הראשון. שהראשו
הקצוהו) דור דור וסופריו דור דור ודורשיו דור דור ותכמיו: רבי
ורבי נתן סוף פמשה. כל זה כמובן לנש: סוף פמשה. סוף תנאים.
עד ימינו אמרו איש את דבריו צבית המדרש והיו תלמידים גורסים

(ב) ג"ל דממא. (ג) ספרי
ק"י. (ד) מיר סה: מונח
עה: סנהדרין פו: מ"ה י"ו.
נגעים פ"ד מ"ח. (ז) גיטין
ט: כ"ג נ"ח. (ח) ג"ל
לדף פ"ה. (י) ג"ל ה"ג.
(ו) וסדר נקב על הסדר
פ"ל רש"י. (ס) (תמומה)
פרשה בשלח. (פ) (גם זה
גם המוס' ד"ה אוקמיהו
ש"י"ס לפ"ל. פ"ב

ועל) ואיתסבי. והא דמוניהו לעניה דהו ממרן לפי שעדיין
היה ניכר אי נמי לאחר זמן סיפר לו כך:
אוקמינהו (א) לפני התיבה. שלשתן כדלרש במדרש (ב) דבמענית
כנור יורדן לפני המיכה שלשה כדכתיב (שמות ח)
ודי משה כבדים ואלהן וחור וגו':
(ט) אחתינהו רבי חיאי ובניו.
ולע"ג דתני בנגילה

(דף כד: ושם ד"ה כשאתה) אין מורדין
לפני המיכה לא מלגשי חיפא ולא
מלגשי בית שאן שקורין לאלפין עיינין
ולעיינין אלפין ור' חיאי לא היה יכול
לומר ותימתי כדלמר התם ה"מ היכא
לפשר גלח הכא לא היה אפשר
בלחור: רבי שמעון בן חלפתא
בע"ל בשר הוה. משום ר' אלעזר בר'
שמעון דהוה בעל צמר נקט נמי
האי עובדא ומה שהמתין עד כאן
לפי שכל דבר דבוק לחיורו עד כאן:
דאי אמר דהו קרימו ואייתי דבו
אפרו ליה דא. פי' אי אמר
קדימו להשכים מעלות השחר דלחית
לכו ריפתא ואנפקא ולא מתבטלו
ממלאכתם אמרי ליה לא אלא בהנך
התמה נאלל ואח"כ נעשה מלאכתנו
ואית ספרים דגריק דאי אמרי להו
קדימו ואית בתריכו אמרי ליה לא
וה"פ פועלין היה להם לחכול ריפתא
או אנפקא צנימו של צה"צ קודם
שיעשו מלאכה ואם אמר להם אל
מתבטלו אלא לנו עתה צדקה כל
זמן שאין המאלכל מוזמן ושם אביא
לכם ריפתא ואנפקא אמרי ליה לא
אלא עתה נאלל צבית וכן לגירסא
ראשונה יש לפרש כן:
נרצין

חכים יתקרי ורבי לא יתקרי ואסו דרבי על ידו
תהא רבי ור' נתן סוף משנה רב אשי ורבינא
סוף הוראה וסימנך יעד אבוא אל מקדשי
אל אבינה לאחרייתם אמר רב כהנא אישתעי
לי רב חמא בר ברתיה (ב) דחסא רבה בר נחמני
אגב שמדא נח נפשיה אכלו ביה קורצא בי
מלכא אמרו איכא חד גברא ביהודאי דקא
מבטל תריסר אלפי גברי מישראל ירחא
בקיטא וירחא בסתוא מברגא דמלכא שדרו
פריסתקא דמלכא בתריה ולא אשכחיה ערק
ואזל מפומבדיתא לאקרא מאקרא לאגמא
ומאגמא לשחין ומשחין לצריפא ומצריפא
לעינא דמים ומעינא דמים לפומבדיתא
בפומבדיתא אשכחיה איקלע פריסתקא
דמלכא לההוא אושפיזא דרבה (ג) קריבו תכא
קמיה ואשקוהו תרי כסי ודליוה לתכא מקמיה
הדר פרצופיה לאחוריה אמרו ליה נעביד
ליה גברא דמלכא הוא אמר להו קריבו תכא
לקמיה ואשקוהו חד כסא ודליוה לתכא
מקמיה ולתסי עבדו ליה הכי ואתסי אמר
מידע ידענא דגברא דקא בעינא הכא הוא
בחישי אבתריה ואשכחיה אמר אולינא מהא
אי מקטל קטלו לההוא גברא לא מגלינא ואי
נגידי מנגדין ליה מגלינא אתיוהו לקמיה עייליה
לאדרונא וטריקיה לבכא באנפיה בעא רחמי
פרק אשיתא ערק ואויל לאגמא הוה יתיב
אגירדא דדקולא וקא גרים קא מיפלגי

מסכתות סדורות וסדר (א) וקצן על
שפריה והס כלללו האמור דבורות
הקרייהס וקדרו את המסכתות
ואחרייהס לא יוסיפו אלא מעט:
סוף סורא. סוף כל האמוראין. עד
ימייהס לא היתה גמרא על הסדר
אלא כשהיתה שאלה נשאלת צטעס
המשנה צבית המדרש או שאלה על
מעשה המאורע צדין ממון או איסור
והיתר כל אחד ואחד אומר טעמו ורז
אשי ורבינא סדרו שמועות אמוראין
שליפיהס וקבעו על סדר המסכתות
כל אחד ואחד אלל המשנה הראויה
והשנויה לה והקשו קושיות שיש להשיב
ופירוקים שראוים לתמן הס
והאמוראים שעמיהס וקבעו הכל
בגמ' כגון אימיהיה מימיני ורמיניה
איבעיא להו והמירובים שעליהן מה
ששיירי אותן שלפניהן וזאתן שאמרו
לפניהס הקושיות והמירובין שעלייהס
לא קבעום בגמ' על סדר המסכתות
והמשנה שסדר רבי וצאו רב אשי
ורבינא וקבעום: וסימנך עד אבוא
אל מקדשי אל. ממקדשי סימנא דרז
אשי. אבינה סימנא דרבינא. לאחרייתם
סימן סוף הוראה: רבה בר נחמני.
בר פלוגתיה דרבי יוסף: אגב שמדא
נח נפשיה. מחמת אימת מלכות מת:
דקא מבטל וכו'. שנקצין אליו
(ב) צינן ותשרי לשמוע דרשות של
פסח ושל חגים וכשמקצין שלוחי
המתן לגבות המס גולגולת של כל
חדש וחדש אינם נמלאים צבתייהס:
פריסתקא. עליה: איקלע פריסתקא.
ללון בלוחו פונדק שהיה רבה נחמא
צו: אשקיה פרין כסי ודליוה לתכא.
וסדים הממונים על הזוגות מוזקין
את השותפה זוגות וצני הצית לא
נמכונו לכך: אמרו לו. צני הפונדק
לרבה מאי נעביד: נגודי מנגדי לי.
ואם יסקרוני ציטוריס אלגה: וערקיה
לכבא. סגרי הדלת: פרק אשיפא.
נפלה החומה: אגירדא דיקלא.
על גזע דקל קלון: אם כהרס קדמה
לשער לבן טמא. דשער לנן שפרח
צו הוא סימן לעומאה כדכתיב (ויקרא
יג) והנה נהפך שער לנן צהרת:
ספור. לפי מה שכתוב צמורה:
גונדא. גדוד של פרישים שמחפשיין
אתרו: כפומבדיתא. והוא ראש
ישיבה צה: מעללי. עושין אל
צכנפיהן: דלי ועפא. גבה רוח
סערה: אם דרבה. אתה ארבהו של
רבה: רבי שמעון בן חלפתא כו'.
משום דליירי צרישא דאגדתא
צבעלי צמר נקט לה: ככרין
דנרד. אגודת של נרד והוא עשוי
כשיצלין: למרי דיני. לבעלי של
מעשה על דבריו לסותרו דקתני

תורה אור השלם

1 עד אבוא אל מקדשי
אל אבינה לאחרייתם.
ההלים ע"ד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דקא מבטל
וכי צינן. ג"כ ועמ"ש
(בש"ס) ככ"ב דף קנ"ז
פ"ב (מהשולח): (ג) שם
ד"ה אנפקא. ג"כ ככ"ב דף
קנ"ח פ"ב: (ד) תוס' ד"ה
ולוקמניהו בהדי הדדי
לפני המיכה:

במתיבתא דרקיעא אם (ב) בהרת קודמת לשער לבן טמא ואם שער לבן קודם
לבהרת טהור ספק הקב"ה אומר טהור וכולהו מתיבתא דרקיעא אמרי דטמא
ואמרי מאן נוכח נוכח רבה בר נחמני דאמר רבה בר נחמני אני יחיד בנגעים
אני יחיד באהלות שדרו שליחא בתריה לא הוה מצי מלאך המות למקרב ליה
מדלא הוה קא פסיק פומיה מגרסיה אדהכי נשב זיקא ואויש ביני קני סבר
גונדא דפרשי הוא אמר תינח נפשיה דההוא גברא ולא ימסר בידא דמלכותא
כי הוה קא ניחא נפשיה אמר טהור טהור יצאת בת קול ואמרה אשריך רבה בר
נחמני שגופך טהור ויצאתה נשמתך בטהור נפל פתקא מרקיעא בפומבדיתא
רבה בר נחמני נתבקש בישיבה של מעלה נפקו אביו ורבא וכולהו רבנן
לאיעסוקי ביה לא הוה ידעי דוכתיה אולו לאגמא חזו צפרי דמטללי וקיימי
אמרי שמע מינה התם הוא ספרוהו תלתא יומי ותלתא לילותא נפל פתקא כל
הפורשי יהא בנידוי ספרוהו שבעה יומי נפל פתקא לכו לביתכם לשלום ההוא
יומא דנח נפשיה דלייה ועפא ודרי לההוא טייעא כי רכיב גמלא מהאי גיסא
דנהר פפא ושדייה בהך גיסא אמר מאי האי אמרי ליה נח נפשיה דרבה
בר נחמני אמר לפניו רבוננו של עולם כולי עלמא דידך הוא ורבה בר נחמני
דידך את דרבה ורבה דידך אמאי קא מחרבת ליה לעלמא נח ועפא רבי
שמעון בן חלפתא בעל בשר הוה יומא חד הוה חמימא ליה הוה סליק
ותיב אישינא דטורא אמר לה לברתיה בתי הניפי עלי במניפא ואני
אתן לך ככרין דנרד אדהכי נשבא זיקא אמר כמה ככרין דנרד למרי
דיכי: הכל כמנהג המדינה וכו': הכל לאתויי מאי לאתויי באחרא דנהיגי
מכרך ריפתא ומשתה (ג) אנפקא דאי אמר להו קדימו ואייתי לכו אמרו
לו לא כל כמינד: מעשה ברבן יוחנן בן מתאי שאמר לבנו צא
ושבור וכו': מעשה לסתור חסורי מחסרא והכי קתני ואם פסק להן מוונות
ריבה

רוח זה: (א) אנפקא. כלי מחזיק רביעית: מעשה לסתור. וכי דרך צני אדם להניח
צרישא הכל כמנהג המדינה ותנא מעשה אפילו אתה עושה להם כסעודת שלמה כו':
ריבה

השובר את הפועלים פרק שביעי בבא מציעא פ"ז

עין משפט
נר מצוה

א א ב מ"י פ"ח מ"ח
 אסורי ביאה הלכה
 סמך ללוחין ק"ו ט"ו
 א"ש כ"י כ"א ספיק ו
 ופ"י תוס' :
 י"א ג מ"י פ"ט מהלכות
 שמכות ה"ל ב סמך
 עשין פט ע"ש ח"מ ס' ס'
 שלח ספיק ג :
 י"ב ד מ"י פ"י"ג שם ה"ל
 ס' סמך עשין ס' ס'
 ט"ו ע"ש ח"מ ס' שלח ס' :

למה נקוד ע"י א"י שבא"י. צדקאית רבה א"י נקוד למ"ד
 א"י נקוד ח"ר שמעון כל מקום שאמה מואל כחז רבה על
 הנקודה אמה דורש את הכחז וכאן שהנקודה רבה אמה דורש את
 הנקודה א"י אברהם אמר רבי עזריה כשם שאמרנו לו לאברהם א"י
 שרה כך אמרנו לשרה א"י אברהם
 וה"ל ה"י פ"י הכא אכל לפ"ה דפירש
 דמשום הכי נקוד דעל חנם שאלו לו
 קשה דהיה לו לנקוד על איה שרה
 דהיא עיקר השאלה ששאלו עליה ס' :
 על ידי בע"ה. היינו דוקא לשאלו
 איה פלונית אכל לשאלו בשלושה
 אפילו ע"י בעלה אסור דלאמר' צ"י

קנטרי. משקל גדול שקורין לטני"ר מאה מנה: עובר לפומר.
 מלמד שכל מקום היה מתקבל נשקל ואיכא דוכתא דקרו לקנטרי
 תיקלא: סולת. עוף מקמת: מכאן שהאשה עיניה לרה באורחין.
 היא אמרה קמה והוא סולת: פירסה עול: חזר להיות לה אורח
 כנשים: כדי לחכמה על בעלה.
 להודיעו שהיא נעושה משאר חכמותיה
 היא לריבין לישאל דידועין היו שאלו
 על א"י שבא"י (נקוד). א"י שלו
 נקוד והלמ"ד אינה נקודה: לימדה
 טורה וכו'. והיינו נקודה א"י דלא
 היו לריבין לישאל דידועין היו שאלו
 צאהל לכל נקודה עוקרת המינה
 שאינה אלא לרשה ודרוש מינה דרך
 א"י: באכסניא. אשת אוספי: על
 י"י בעלה. לא ששאל לה לשלום
 אלא לבעלה ישאל מה שאל הגברת:
 קמטין. פירושי: היא אמרה ואדוני
 וכן. אמר לו הקב"ה שהיא אמרה
 ואני וקמתי: אוספי. ילד מן השוק
 ולא נודע של מי והמולאו אוספי אל
 הבית: בעא רחמי. כדי שיכירו בניו
 וזין בנו: בעא רחמי והוה מולא.
 שיהיה אדם לפני מותו ויזוה למו: וכו'.
 והתפתח. ונתפרס: חליו אשר ימותו.
 מכלל דחלה עוד שלא מת בו: כי
 מודיא לנכרוס. (א) שם הנהר. מודיא
 עץ שרבו החזיל מנהיג בו הספינה
 לרחקה מן האבנים ומן המכשולים
 וזלע"י גוביריני"ל. ואמר לו. בעל
 הבית הרי שכן עלי כאלה מפועלי
 העיר: משמני בנין. (א) לא כפחות
 ולא ביותר אלא כמנהג המדינה בנינות:
 מתני' ואלו. פועלין: אוכלין.
 ממה שעוסקין בו: גמר מלאכה.
 מלאכתו. למעשר ואם נר חלה הוא עוד
 שלא נגמרה מלאכתו חלה. וקטעמא
 דכולה מתני' מפרש גמ' ומקראי:
 צעשה

תורה אור השלם

- 1 ויפצר בהם מאד ויסרו אליהם ויאמרו אל בנינו ויעש להם משתה ומצות אפה יראתה:
- 2 ואקחה פת לחם וסעודו לבכם אחר ויעברו כי על כן עברתם על עבדכם ויאמרו כן תעשה כאשר דברתי: בראשית י"ח ה
- 3 ואל הבקר רץ אברהם ויחן בן בקר רך וטוב ויחן אל הנער וימחה לעשות אתו: בראשית י"ח ז
- 4 ארני שמעני ארץ ארבע מאת שקל כסף בניי וביקר מה הוא ואת מחקר קבר-בראשית כג טו
- 5 וישמע אברהם אל עפרון וישקל אברהם לעפרון את הכסף אשר דבר באזני בניי וחת ארבע מאות שקל כסף עבר לתור: בראשית כג טז
- 6 וימחה אברהם האהלה אל שרה ויאמר מהרי שלש סאים קמח סלת לרשי ועשי עמתי: בראשית י"ח ח
- 7 ויחן חמא ויחב וכן הבקר אשר עשה ויחן לפניו ודוא עמד עליהם תחת העץ ויאכלה: בראשית י"ח ט
- 8 ויאמרו אליו איה שרה אשרתך ויאמר הנה באתה: בראשית י"ח ט
- 9 ותצחק שרה בקרבה לאמר אחרי בלתי היתה לי עזרה ואדוני זקן: בראשית י"ח י
- 10 ויאמר ה' אל אברהם לקח זה צחקך אתה לאמר האף אמנם אלה וכן וקמתי ובראשית י"ח יא
- 11 ותאמר מי מלל לאברהם הניקה בגים שרה כי ילדתי בן וקצתי: בראשית י"ח יב
- 12 ואלה תולדות יצחק בן אברהם: בראשית כ"א א
- 13 ויאמר זקן כי בים ידעה וידעה ברך את אברהם בכל: בראשית כ"א ב
- 14 ויהי אחרי הדברים האלה ויאמר ליוסף הנה אביך חלה ויחן את בניו עמו את מנשה ואת אפרים: בראשית מח א
- 15 ואלישע חלה את חליו אשר ימות בו וירד אליו ויאש מלך ישראל ויבך על פניו ויאמר אבי אבי רבב ישראל ופרשי: מלכים ב' ג' יד

ויפצר בהם מאד א"ר אלעזר^א מכאן שמסרבין לקטן ואין מסרבין לגדול כתיב^ב ואקחה פת לחם וכתיב^ג ואל הבקר רץ אברהם אמר רבי אלעזר^ד מכאן שצדיקים אומרים מעט ועושים הרבה רשעים אומרים הרבה ואפילו מעט אינם עושים מנלן מעפרון מעיקרא כתיב^ה ארץ ארבע מאות שקל כסף ולבסוף כתיב^ו וישמע אברהם אל עפרון וישקל אברהם לעפרון את הכסף אשר דבר רבין בניי חלה ארבע מאות שקל כסף עובר לטוחר דלא שקל מיניה אלא^ז קנטרי דאיכא דוכתא דקרו ליה לתיקלא אמר רבי^ח כתיב^ט קמה וכתיב^י סלת א"ר יצחק מכאן שהאשה צרה עיניה באורחים יותר מן האיש כתיב^{יא} לוישי ועשי עוגות וכתיב^{יב} ויחן חמא וחלב וכן הבקר ואילו לחם לא אייתי לקמיהו אמר אפרים מקשאה תלמידו של רבי מאיר משמיה דרבי מאיר אברהם אבינו אוכל חולין במהרה היה ושרה אמנו אותו היום פירסה גדה^{יג} ויאמרו אליו איה שרה אשתך ויאמר הנה באהל להודיע ששרה אמנו צנועה היתה אמר רב יהודה אמר רב ואיתימא רבי יצחק יודעים היו מלאכי השרת ששרה אמנו באהל היתה אלא מאי באהל כדי לחכמה על בעלה רבי יוסי ברבי חנינא אמר כדי לשגר לה כוס של ברכה הני משום רבי יוסי למה נקוד על א"י שבא"י לימדה תורה דרך ארץ שישאל אדם באכסניא שלו^{יד} והאמר שמואל א"י וואלין בשלום אשה כלל יעל ידי בעלה שאני^{יז} אחרי בלתי היתה לי עדנה אמר רב

הנהגות הב"ח
 (א) ר"ש ד"ה כי מודיא לנכרוס לברות עם הנהר:
 גליון הש"ס
 גמ' עד יעקב לא היה חולשא עיני צ"ב דף ט"ז ע"ב תוס' ד"ה שכל ועיין ר"ש^א בחומש בראשית (כ"א) בפסוק ואת הילד ושלמה ובמקומו שם:
 הנהגות הגר"א
 [א] ר"ש ד"ה משמני בנין לא כפחות ס"י צ"ב ורמב"ם מפרש שמשמני הוה כפחות והפחות וזמן החלי וכן פי' צ"ב ק"ו ע"א:
 לעיני רש"י
 צנטי"ר גוביריני"ל.
 משקל של מאה ויחידות.
 פירושי (פורצני"ש).
 קפלי בניין.
 גוביריני"ל (גוביריני"ל).
 הגה הספינה.
 מוסף רש"י
 מכאן שמסרבין לקטן. מכלל דכיוונו עד שפליגי בו ואין מסרבין לגדול. שכן במלמדי שאלו לאברהם כן מעשה ולא סימנו בו ולעול אמרו כי בחמוס ללן עד ופ"ר עם מלך פסחים פ"ה. עובר לטוחר. שכל מקום שיש סחירים מקבלין אותו כמות שקלים ונכרוחו ו. קנטרי. משה סלעים בכל שקל. משה פירסה גדה. שחור לה ארבע כנשים פלוני הוה וטעמא היעסם (בראשית י"ח ח) לפיך יחן חמא וכלל וכן נקטר. אכל לא העונות ששלה חלה בטומאה ויהי יא. שישאל אדם באכסניא שלו. לחם על האשה ולחשה על האם ובראשית י"ח ט. אין שואלין בשלום אשה כלל. שמה ממון שאילת שלום יהו רנילים זה עם זה על ידי שלום ויחלו לדי חובה וידועין ע"י. ואדוני זקן. שרה אמרה לשון מיו ובעלה אמרה לשון מיו ובעלה אמרה לשון מיו לאברהם המינה הדת לאברהם קמתי ממה לא חקקה שרה וגי' ואלו וקמתי ועיני הדבר מפני השלום ויבמות ס"ה. בעא רחמי יהוה חולשא. כדי שיכיר פלי לנינו לכל כל אדם ואלה מקומו להיות עליו בשעת מיתה. שכן שרואין ונשלח למטה ויעיני שמוט

חסדא אחר שנתבלה הכשר ורבו הקמטין נתעדה הכשר ותנפשתו הקמטין וחזר היופי למקומו כתיב^א ואדוני זקן וכתיב^ב ואני וקמתי דלא מותיב הקב"ה כדקאמרה איהי גתא דבי רבי ישמעאל^ג וגדול שלום שאפי' הקב"ה שינה בו שנאמר^ד ותצחק שרה בקרבה וגו' ואדוני זקן וכתיב^ה ויאמר ה' אל אברהם וגו' ואני וקמתי ויתאמר מי מלל לאברהם הניקה בניי שרה כמה בניי הניקה שרה אמר רבי לוי אותו היום שגמל אברהם את יצחק בנו עשה סעודה גדולה היו כל אומות העולם מרגנים ואומרים איתם זקן וזקנה שהביאו אוספי מן השוק ואומרים בנינו הוא ולא עוד אלא שעושיין משתה גדול להעמיד דבריהם מה עשה אברהם אבינו הלך וזימן כל גדולי הדור ושרה אמנו זימנה את שותותיהם וכל אחת ואחת הכיאה בנה עמה ומניקתה לא הביאה ונעשה נס בשרה אמנו ונפתחו בדיה כשני מעיינות והניקה את כולן ועדיין היו מרגנים ואומרים אם שרה חלה תשעתי שנה תלד אברהם בן מדיה שנה יוליד מיד נהפך קלסתר פנים של יצחק ונדמה לאברהם פתחו כולם ויאמרו^ז אברהם הוליד את יצחק^ח עד אברהם לא היה זקנה מאן דהוה בעי למשתעי בהדי אברהם משתעי בהדי יצחק בהדי יצחק משתעי בהדי אברהם אתא אברהם בעא רחמי והוה זקנה שנאמר^ט ואברהם זקן בא בימים^י עד יעקב לא הוה חולשא אתא אברהם בעא רחמי והוה חולשא שנאמר^{יא} ויאמר ליוסף הנה אביך חולה עד דאתא אלישע לא חלי אחריתי תנו רבנן^{יב} שלשה חלאין חלה אלישע אחד שדחפו לגיחזי בשתי ידיו ואחד שגורה דובין בתינוקות ואחד שמת בו שנאמר^{יג} ואלישע חלה את חליו אשר ימות בו: אלא עד שלא יתחילו במלאכה צא ואמור להם על מנת שאין לכם עלי אלא פת וקטנית כו': אמר ליה רב אחא ברביה ררב יוסף לרב חסדא פת קטנית תנן או פת וקטנית תנן אמר ליה האלהים צריכה וי"ו^{יד} כי מודיא דלברות: רבן שמעון בן גמליאל אמר אינו צריך הכל כמנהג המדינה: הכל לאתווי מאי לאתווי הא^{טו} דתנן השובר את הפועל ואמר לו כאחד וכשנים מכני העיר נותן לו כפחות שבשכירות דברי רבי יהושע והכמים אומרים ימשמנין ביניהם: מתני' ואלו^{טז} אוכלין מן התורה העושה במחובר לקרקע בשעת גמר מלאכה ובתלוש מן הקרקע עד שלא נגמרה מלאכתו וכדבר שגידולו מן הארץ ואלו שאין אוכלים העושה במחובר לקרקע

ומתקלנין וכלן (סוהרין ק"ה). ואחד שגורה דובין בתינוקות. נשן ענינה לויס במיקום (סוהרין ח"ה). חלה את חליו אשר ימות בו. מלה מה. את חליו מה. ומד לשי ימות בו (סוהרין).